

Vilkaar fordrer billigt om end mindre solidt Arbejde, og hvis Industrien og Haandværket her til Lands ikke kunne fyldestgøre dette Krav, kan man være sikker paa, at Udlandet nok vil gøre det. Jeg tror derfor ikke, at man i den Henseende vil opnaa stort derved til at hæve Fagdygtigheden. — Og hvad angaar Konkurrencen er den jo nu paa alle Omraader saa stor, at det efter min Opfattelse ikke kan gøre saa overmaade meget, om der blandt det store Antal, der nu konkurrerer paa Haandværkets Omraade, kommer nogle faa og endogsaa af de mindst dygtige med i Konkurrencen. — De Erfaringer, man har fra andre Lande, kunne ikke være vejledende. I Østerrig, hvor man, hvis jeg ikke husker fejl, allerede i Firserne indførte tvungne Fagprøver, lyde Klagerne fuldt saa stærke nu som tidligere over, at man ikke er naaet til det, man havde tilsigtet, og der forlangte man dog ikke blot Svendeprøve, men ogsaa Mesterprøve. Man klager der over, at den samme Regel ikke gælder for Fabrikkerne, og at Fabrikdriften derfor ødelægger det lille Haandværk, og man ser i Grunden i Østerrig meget lidet lyst paa det mindre Haandværks Fremtid til Trods for, at man der har indført de tvungne Fagprøver. Først i 1894 er der, som sagt, i Norge indført tvungne Fagprøver, saa derfra kan ikke endnu foreligge nogen begrundet Udtalelse eller Dom over, hvorledes de der have virket. Jeg gør kun denne Bemærkning personlig; jeg hører i Næringskommissionen til et Mindretal, et ringe Mindretal — 7 Medlemmer tror jeg mod 17 — der har nogen Betænkelighed ved de tvungne Fagprøver, og jeg tror, det vil være en stor Skuffelse, Haandværket vil lide; men da det er et saa almindeligt Ønske hos de nærmest interesserede, ser jeg paa den anden Side ingen Betænkelighed ved, at man følger Flertallet og Regeringsforslaget paa dette Punkt.

En af de Anker, der ogsaa med Føje er gjort gældende fra Haandværkets Side, er den ulige Stilling, det befinder sig i lige over for Fabrikdriften. Der er nemlig ved Loven af 1857 givet Fabrikanten flere ikke ganske uvæsentlige Privilegier, hvorunder Haandværket i høj Grad lider. Ifølge § 23 i Loven af 1857 kan Fabrikanten paa Landet uden særlig Adkomst have Udsalg af sine Fabrikata i saa mange Købstæder, han vil, medens Haandværkeren ikke kan det uden at løse særlig Næringsadkomst; ifølge § 24 kan Fabrikanten forene Handel med sin Fabrikvirksomhed, medens Haandværkeren ikke kan gøre dette,

og ifølge § 28 maa visse Haandværkere ikke nedsætte sig inden for en Mils Omkreds fra en Købstad eller Handelsplads, medens Fabrikanten kan gøre dette. Det er en Ubillighed, som Næringslovkommissionen har været enig om at anbefale at faa hævet. — Overhovedet er jo Grænsen mellem Fabrik og Haandværk overordentlig vanskelig at drage. Man har tidligere villet sige, at det var Fabrikdrift, der væsentlig brugte Maskiner, delte Arbejdet, som blev foretaget i lukkede Værksteder, hvor et større Antal Arbejdere arbejdede sammen, og at Haandværket altsaa skulde være det, der ikke arbejdede paa den Vis. Saaledes som Forholdene imidlertid nu have udviklet sig, er denne Adskillelse forsvunden. I Fabrikdriften bruges ofte Haandarbejde, ja, jeg tør sige, at Haandværkets Udvikling i Fremtiden i høj Grad afhænger af, at det i sit Arbejde betjener sig af Maskiner, der arbejde hurtigere og billigere, end Haanden kan gøre det. Naar altsaa i det hele taget denne Adskillelse mellem Haandværk og Fabrikdrift er overordentlig vanskelig at gøre, og det ene Begreb saa at sige flyder ud i det andet, saaledes at den egentlige Adskillelse mellem Haandværk og Fabrikdrift i Virkeligheden ikke betyder andet end den lille og store Industri i Forhold til hinanden, forekommer det mig, at man med Føje stiller det lille Haandværk lige saa gunstigt og frit i sin Udvikling, som det store Haandværk, Industrien, hidtil har været. Forslagets §§ 11 og 30 gaa derfor ud paa at hæve denne Forskellighed mellem Haandværk og Fabrikdrift, saaledes at paa den ene Side Haandværkeren lige saa godt, naar han finder sin Regning derved, som Fabrikanten kan forene Handel med sit Haandværk, og at Fabrikanten lige saa lidt som Haandværkeren maa komme inden for den Afgrænsning af 1 Mil fra Købstaden, der er sat i Næringsloven for visse Arter af Virksomheder, og endelig, at Fabrikanten ikke faar nogen større Afsætningsret for sine Fabrikata, end Haandværkeren har. Der er nemlig et Punkt, som jeg vil tillade mig særlig at henlede Opmærksomheden paa, det er de Bestemmelser, der nu findes i den gældende Næringslov angaaende Antallet af Udsalgssteder, som en næringsdrivende maa have. Medens en Købmand, en handlende ifølge Loven ikke maa have mere end et Udsalgssted, og medens Fabrikanten paa Landet kan have Udsalgssteder uden særlig Næringsadkomst i alle Landets Købstæder, og en Haandværker i den paagældende Næringskreds kan have